

A Könyvtárostánárok Egyesületének gondolatai a Kulturális modernizációhoz

I. KULTURÁLIS VIDÉKFEJLESZTÉS prioritási programponthoz a következő területeken kapcsolódhatunk

I/1. KÖZKINCS Program

A kultúra iránti fogékonyságot már a gyermekkorban meg kell alapozni, hogy igényné váljon a műveltség, és alapkészséggé legyen annak az elsajátítása és a befogadása.

! Az iskolai könyvtárak célul tűzik ki, hogy minél több gyerek és fiatal minél változatosabb formában részesüljön a kultúra befogadásának és művelésének élményében, kiemelten azoknál, akiknél a családi-társadalmi háttér ezt önmagától nem teremti meg. Az iskolai könyvtár a nevelési oktatási intézmény szerves része, az információs műveltség elsajátításának, az olvasóvá nevelésnek műhelye és gyakorló terepe, a pedagógusok intézményen belüli sokoldalú háttérszolgáltatója.

Az iskolai könyvtáraknak kiemelt a szerepe a kultúrához való hozzáférés esélyegyenlőségének növelésekor a különböző társadalmi viszonyok között élő gyerekek körében.

A Közkincs Programban megfogalmazott és majdan megvalósuló fejlesztésekkel esély van arra, hogy a diákoknak javul a kulturális javakhoz való hozzáférési lehetőségük, nőhet a vidéki életminőség, és csökkenhet Magyarország kulturális széttagoltsága. Ebben a feladatrendszerben a helyzetbe hozott (tárgyi és humánerőforrásbeli adottságokkal normaszinten rendelkező), jó kondíciójú iskolai könyvtárakat is hangsúlyosan meg kell szólítani annak érdekében, hogy ne legyen végtelen meghatározó az, hogy egy gyermek az ország melyik területén született és él.

I/1.a. Az általános művelődési központok, és a többfunkciójú kulturális alapellátó intézmények

A többcélú intézmények létrehozása elsősorban a költséghatékonyság miatt célszerű. Az integrációs lehetőségeket azokon a településeken kell kihasználni, ahol a feladatok ellátása hiányos, vagy színvonaluk nem korszerű, esetleg párhuzamos finansziális keretek között történik. **Előtérbe kell helyezni a feladatok ellátásához szükséges infrastruktúra, az infokommunikációs technika korszerű fejlesztését.**

Az **integráció lehetséges hálózati tudásbázisai a helyi könyvtárak**, amelyek rendszeresen gyűjtik, feltárják, és rendelkezésre bocsátják az országos és a helyi információkat is. A helyi könyvtárak egyben az adott település oktatási intézményeinek szerves részeként működő iskolai és/vagy települési könyvtárak legyenek.

! Az oktatás járulékos szerepeinek kihasználása különösen fontos olyan településeken, melyekben nem elérhető a kulturális-képzési és információs szolgáltatások teljes kínálata. E településeken az oktatási intézményekben működő iskolai könyvtáraknak tudatosan törekedniük kell arra, hogy az iskolák hagyományosan zárt intézményi-működési logikáján áttörve a helyi igényeknek és szükségleteknek megfelelő, az oktatás tágabb területi együttműködési potenciálját kihasználó szolgáltató szerepet töltsenek be.

I/2. PORTÁL könyvtárprogram a könyvtári rendszer fejlesztésére

A Portál Program a könyvtári rendszer fejlesztésének új programja. Célja: a **mindenki számára hozzáférhetővé tett információval, felhalmozott tudással és műveltséggel versenyképes ország kialakítása.**

I/2.a A program kulturális vidékfejlesztési részének elindítása

A kistelepülések és a falvak számára biztosítani kell, hogy legyen egy olyan „porta” – önálló könyvtár, könyvtári szolgáltatóhely vagy könyvtárbusz megállóhely –, ahonnan minden információs forrás és dokumentum elérhető.

! Azokon a kistelepüléseken, ahol működik iskolai könyvtár, az AGORA programhoz csatlakozva érdemes lenne azokat közösségi térré alakítani, a lakosság számára is megnyitni – így egyszerre lehetnének az iskola és a település számára is kulturális portálok, ahol a könyvtári rendszer egésze és információs szolgáltatásai is elérhetők lehetnének.

I/2.b. Információs portálok kialakítása projekt; a könyvtárak információs kommunikációs technikafejlesztési programjának folytatása

A könyvtárak mindinkább digitális tartalomszolgáltatókká, illetve digitális archívumokká válnak.

Javaslatunk: mivel a Sulinet-programra már sok pénzt és tudást fordítottak, erre lehetne építeni, továbbfejleszteni – technikailag és tartalmilag is.

Az iskolai könyvtárak az intézményi információs szolgáltatás bázisai, ezért feltétlenül fejleszteni kell az informatikai hátterüket. Javasoljuk, hogy az iskola gépterme legyen az iskolai könyvtár közvetlen közelében, ahol a kulturált információszerzésre lehetősége lenne diáknak, tanárnak, sőt, szülőknek is. Kistérségben, kistelepüléseken ezen keresztül lehetne információs bázis az iskolai könyvtár, ahol szakképzett információs szakember dolgozik
Pályázati téma: **információs bázis, géppark, Internet elérhetőség, médiatár, szakmai továbbképzés**

Ezeknek a „portáloknak” képesnek kell lenniük felkészíteni a tudásalapú társadalom igényeire, illetve a munkaerő-piaci elvárásokra is. Ebben kaphat kiemelt szerepet az iskolai könyvtár és szolgáltatási rendszere. Mindezt akkor teheti meg, ha a modern infrastruktúrára alapozott új tanulási-önművelési-kulturális környezetével segíti pl. az új pedagógiai módszerek (pl. projekt-módszer, kiscsoportos tanulás) elterjedését.

A fentiekhez szükséges az infrastruktúra-fejlesztése:

- Az iskolában a hardvereszközök további bővítése, különös tekintettel az iskolai könyvtárban elhelyezendő gépparkra.
- A meglévő hardvereszközök folyamatos karbantartása, avulás utáni cseréje
- Minden gép internetre csatlakoztatása, ezért a sávszélesség növelése, a biztonsági elemekkel párhuzamosan teljes hozzáférés biztosítása
- **adatbiztonság**
- **tartalomszolgáltatási infrastruktúra (tárhely, szerver, biztonsági másolat)**
- **telekommunikáció informatikai támogatása (video-konferencia)**
- **oktatási IKT támogatás (interaktív prezentációs eszközök, kivetítők, aktív táblák)**
- A könyvtárostanárok elméleti és gyakorlati képzése ill. továbbképzése
- **a meglévő központi digitális tananyagtár eléréséhez alkalmassá kell tenni az iskolai könyvtárakat a digitális tartalmak kezelésére és a használóknak eszközöket (laptop, digitális kamera, szkennel, stb.) kell biztosítani.**

Az intézkedések célja, hogy mindenki számára biztosított legyen a különböző információhordozók útján a különböző tartalmakhoz való könnyű, azonnali és folyamatos hozzáférés, amelyet infokommunikációs szakember támogatásával valósíthat meg.

I/2.c. OLVASÓ ORSZÁG – olvasásfejlesztési projekt

Az olvasás szerepének visszaállítása, a gyermek- és ifjúkori olvasás fejlesztése a társadalmi

versenyképesség egyik alapvető feltétele. **Az olvasáskultúra fejlesztése révén megnő a gyermekek és fiatal felnőttek esélye az oktatásban, képzésben, sikeresebben részt vehetnek az életen át tartó tanulásban, jobban érvényesülhetnek a munkaerőpiacon.** A kulturális tőkéhez való hozzáférés eszköz a sikeres életkezdés esélyének növeléséhez. Ezért szükségesnek tartjuk:

- az iskolai és gyermekkönyvtára korszerűsítését, tevékenységük
- együttműködést írókkal, irodalmi szervezetekkel
- a tudás és a kreativitás összekapcsolását.

! Ezekben a feladatokban az iskolai könyvtárak is részt tudnak vállalni, hiszen **a forrásalapú, hatékony tanulási technikák elsajátításának műhelyeként és tantárgyközi gyakorló terepeként, az élethosszig tartó tanulásra készítene fel. Olyan új pedagógiai módszereket involváló tanulási környezetet biztosíthatnak, amely az esélyteremtésben és a szocializációs folyamatokban egyaránt fontos szerepet tölt be.**

A legfontosabb a jól képzett (könyvtári és pedagógiai értelemben egyaránt) szakember, aki képes és hajlandó az állandófejlődésre, továbbképzésre, önképzésre! Megfelelő létszám szükséges, és egyenletes munkaterhelés.

Az egész életen át tartó tanulás képessége a NAT szerint is kulcskompetencia. Ennek fejlesztéséhez elengedhetetlen, hogy a diákok az információszerzés képességét, készségét elsajátítsák.

Újszerű tanulási technikákkal (kooperatív tanulás, projekt módszer) az iskolai könyvtár segítheti az információkészség fejlődését.

Pályázati téma: továbbképzés

Megvalósítandó feladatok:

- 1. Az iskolai könyvtárak állományának korszerűsítése, frissítése, a dokumentum-ellátási kvóta visszaállítása/ tanuló**
2. Tanítók, tanárok, **könyvtárostánárok továbbképzése**, új módszertani eljárások – melyek már más országban, vagy hazánkban bizonyítottan beváltak! – terjesztése alkalmazása
3. **Tanulásmódszertan oktatása kötelező jelleggel** – témahét, epochális módon, aztán a szaktárgyi oktatás keretében könyvtárhasználatra épülő gyakoroltatás

II. A KULTÚRA ÉS AZ OKTATÁS KAPCSOLATA; TEHETSÉGGONDOZÁS

II/1. A kultúra új irányainak megjelenítése az oktatásban

A Nemzeti Alaptantervben kiemelt szerepet kap a képességfejlesztés, az anyanyelvi kompetencia, a nyelv, mint kultúraközvetítő eszköz fejlesztése, illetve az egyetemes kultúra megismerésének célkitűzése.

A kiemelt fejlesztési feladatok az iskolai oktatás valamennyi elemét áthatják. Ide tartozik az információs és kommunikációs kultúra is.

Az iskolának az elektronikus média hatásmechanizmusainak megértésére, általában a különböző médiumokban való eligazodásra, az igényelt információ megtalálására, szelektív használatára kell nevelnie, sikeres tanulási stratégiákkal használják ki az információs világháló lehetőségeit és eszközeit az élethosszig tartó tanulás során.

! A fentiek megvalósulásának érdekében a legfontosabb a használat, gyakorlás, elmélyítés. Mindehhez az iskolai könyvtár teret, lehetőséget, segítséget nyújt – a tanítási időn túl is.

A stratégiában megfogalmazottakhoz szükséges fejleszteni az iskolai könyvtárak személyi és technikai hátterét. Egységesen fontos, hogy az iskolai könyvtárak képesek legyenek a bennük

található médiumok segítségével a mindennapi életben előforduló információszerzési, keresési stratégiák oktatására. Ehhez jól szervezett gyűjteményekre, magasan képzett, módszertanilag fejlett kompetenciájú munkatársakra, valamint korszerű technikai háttérre van szükség.

Pályázati téma: technikai fejlesztések (informatikai berendezések, akár SMART tábla), kézikönyvtár, médiatár fejlesztés

Megvalósítandó feladatok:

1. A NAT-ban és a helyi tantervben megjelenő könyvtárhasználati oktatás következetes képviselője, az órák beépítése az intézmények éves óratervébe – mindezek ellenőrzése
2. Javasoljuk, hogy az informatika vagy a nyelvi órák mintájára a csoportbontást a hatékonyság érdekében, az egyéni foglalkozásokat is növelni kell
3. A könyvtárostánári státuszok megtartása, esetenként technikus felvétele segítségként a munkához

! Ki kell alakítani azt a szemléletet és gyakorlatot, amely szerint a NAT közös fejlesztési követelményei csak az iskolai könyvtárak támogatásával valósulhatnak meg.

Biztosítani kell a könyvtárostánár alkalmazását. Lehetővé kell tenni a könyvtáros asszisztensek szélesebb körű alkalmazását az egész napi elérhetőség érdekében.

Meg kell teremteni minden feltételt ahhoz, hogy a helyi pedagógiai programokban megfogalmazott, és a könyvtárral kapcsolatba hozható követelmények megvalósulhassanak.

Tudatosabban, hatékonyabban kell kihasználni a szervezeti strukturáltságot, aktívabban kell beépülni a könyvtári rendszerbe:

- a) állományok elektronikus feltárása
- b) interneten való elérés biztosítása
- c) bekapcsolódás az ODR rendszerbe
- d) bekapcsolódás NAVA-pontként a Nemzeti Audiovizuális Archívum szolgáltatásába

Alkalmassá és kellően felszereltté kell tenni az iskolai könyvtárat, hogy megfeleljen legalább fél tanulócsoporthoz (12-16 tanuló) könyvtári információs műhelymunkájának egyidejű végzésére.

II.3. Az egységes iskola, az alapfokú művészetoktatás és a kultúrákövetítés a közoktatás rendszerében

Az egységes iskola a többcélú intézmény azon intézménytípusa, amelyben bármely iskolatípus feladata ellátható anélkül, hogy külön intézményegységet hoznának létre. Vagyis: az egységes iskola keretei között megvalósítható az általános iskolai, a középfokú nevelés-oktatás, valamint az alapfokú művészetoktatás – egységes pedagógiai program és helyi tanterv alapján.

Másik intézményi lehetőség az Általános Művelődési Központ (ÁMK) létrehozása, amely szervezeti és szakmai tekintetben önálló közoktatási, kulturális, művészeti, közművelődési, sportfeladatokat ellátó intézményegységekből áll.

A tehetséggondozáshoz szükséges kompetenciák összeadódásának, együttműködésének lehetséges alternatívája az Általános Művelődési Központok továbbfejlesztése is: lehetőség az „innováció-barát” tehetséggondozás koordinálására mentori hálózat keretében.

! Mindenképpen szükséges, hogy ezekben az intézményekben is legyen könyvtárpedagógus.

Megvalósítandó feladatok:

1. Ha ilyen intézményt hoznak létre fokozottan figyeljenek oda a jogszabályi előírások betartására (ellátandó feladathoz mérten történjen a státuszok

hozzárendelése – mert a minőségi munkát csak megfelelően terhelt emberektől lehet elvárni.)

2. A könyvtárostanárok képzése, továbbképzése a tehetséggondozás-felzárkóztatás tanulás-tanítási módszertanában, gyakorlatában. Meg kell tervezni a könyvtárostanárok továbbképzését szervezett módon, különös tekintettel a kompetenciafejlesztésre, a fejlesztőpedagógiára, az új módszerekre. A továbbképzéseknek ki kell térniük a korszerű IKT használatára és alkalmazására, az alkalmazás tanításának szakmódszertanára, a modern könyvtárak gyakorlatának megismerésére és tapasztalatszerzésre, egymástól való tanulás céljából.

Az olvasáskultúra fejlesztése.

Cél: olyan könyvtári programok kialakítása, amelyek segítik a társadalmi beilleszkedést és az egyéni versenyképesség fejlesztését, mind az iskolában, mind a társadalomban.

! Fontos, hogy minél korábbi életkorban kialakuljon a kultúra iránti fogékonyság, annak érdekében, hogy javuljanak a felnőttek művelődési, önalakítási, munkavállalási esélyei. A kultúra iránti fogékonyságot már gyermekkorban meg kell alapozni, hogy igényné váljon a műveltség, és alapkészséggé legyen az elsajátítás és a befogadás. Ennek a feladatnak az intézményi koordinátora a könyvtárostánár, helyszíne az iskolai könyvtár.

Fontos, hogy minél több gyerek és fiatal minél változatosabb formában részesüljön a kultúra befogadásának és művelésének élményében, kiemelten azoknál, akiknél a családi-társadalmi háttér ezt önmagától nem teremti meg.

Információs Kommunikációs Technológia-fejlesztés, zárt hálózat (dedikált hálózat) megteremtése, különös tekintettel a szerzői jog által védett alkotások szolgáltatására.

Cél: minden könyvtár – különösen az iskolai könyvtárak – rendelkezzen olyan hozzáféréssel, ahol a szerzői jog által védett tartalmak is hozzáférhetők, tanulás, és kutatás céljából.

! A hozzáférés elvileg jelenleg is elérhető az iskolai könyvtárak számára (ODR, NAVA) – gyakorlatilag azonban nincs meg mindenhol az ehhez szükséges háttér: jó minőségű számítógéppark, sávszélesség, internet, a területen képzett könyvtárostánár szakember. Az idei évtől az ODR igénybevételét az iskolákban gátolja, hogy a visszajuttatás postaköltségét sem tudják felvállalni...

.....

Jelen véleményezésünk mellett figyelmükbe ajánljuk a Könyvtárostanárok Egyesülete által készített Iskolai könyvtárak fejlesztési stratégiája c. munkaanyagot is, amelyet 2006 őszén eljuttattunk az OKM Könyvtári Osztályára – ez bővebben is kitér az iskolai könyvtárak fejlesztésének problémáira.

Köszönjük a véleménykifejtés lehetőségét!

Budapest, 2007. március 21-én.

Bondor Erika
KTE elnök